

24.6.2019

Julkinen

Finanssivalvonnan johtajan esitys makrovakaussäätövälineiden käytöstä

Esitän, että Finanssivalvonnan johtokunta päättää:

- luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 4 ja 6a §:n mukaisesti rakenteellisten ominaisuuksien perusteella määrättävän ydinpääomalla katettavan lisäpääomavaatimuksen (järjestelmäriskipuskuri) ennallaan pitämisestä laskettuna konsolidointiryhmän ylimmän suomalaisen emoyrityksen tai talletuspankkien yhteenliittymän konsolidoidun kokonaisriskin määrästä seuraavasti:
 - Nordea-ryhmä 3,0 %
 - OP Ryhmä 2,0 %
 - Kuntarahoitus Oyj 1,5 %
 - muut luottolaitokset 1,0 % (Aktia Bank Abp, Danske Kiinnitysluottopankki Oyj, Evli Pankki Oyj, Handelsbanken Rahoitus Oyj, Oma Säästöpankki Oyj, POP Pankkiliitto osk, S-Pankki Oy, Suomen Hypoteekkiyhdistys, Säästöpankkiliitto osk, Ålandsbanken Abp). Järjestelmäriskipuskuria koskeva päätös tulee voimaan 1.7.2020.
- arvioida järjestelmäriskipuskurin asettamista koskevan päätöksen viimeistään vuonna 2020, ottaen huomioon luottolaitosten instituutiokohtaiset sekä finanssijärjestelmästä juontuvat riskit.
- asettaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 4 §:ssä mainitun muuttuvan lisäpääomavaatimuksen edelleen 0,0 %:n tasolle,
- jatkaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 11 §:n nojalla, 19.3.2018 tehdyn, enimmäisluototussuhteen alentamista koskevan päätöksen voimassaoloa. Päätöksellä alennettiin enimmäisluototussuhdetta muiden kuin ensiasunnon ostajien osalta 5 prosenttiyksiköllä.
- luottolaitoskohtaisen 15 %:n ja 26.6.2017 päätetyn alarajan jatkamisesta sisäisiä malleja käyttävien luottolaitosten asuntoluottokannan¹ keskimääräiselle riskipainolle 1.1.2020 alkaen yhdeksi vuodeksi vakavaraisuusasetuksen² artiklan 458 nojalla. Päätöksen voimaantulo edellyttää, että EU:n neuvosto ei vastusta päätöstä. EU:n neuvosto voi komission esityksestä hylätä jäsenvaltion viranomaisen esittämän artiklan 458 mukaisen toimenpiteen. Euroopan järjestelmäriskikomitea (ESRB) ja Euroopan pankkiviranomainen (EBA) antavat asiasta lausunnot.

Finanssivalvonta on tarkistanut luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 8 §:n mukaisesti sen 29.6.2018 asettamat muita rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäviä luottolaitoksia koskevat lisäpääomavaatimukset (O-SII puskurit) jotka tulivat voimaan 1.1.2019. Tehdyn tarkistuksen perusteella tarvetta luottolaitoksiin sovellettavien vaatimusten muuttamiselle ei ole.

¹ Säännöstä sovellettaessa asuntoluotto määritellään kuluttajansuojalain 7a luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti.

² EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 575/2013, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta

24.6.2019

Julkinen

Järjestelmäriskipuskurin pitäminen ennallaan

EU:n luottolaitosdirektiivin artiklan 133 mukaan jäsenvaltio voi ottaa käyttöön järjestelmäriskipuskurin rahoitusalueella tai tämän alan yhdellä tai useammalla osa-alueella muiden pääomavaatimusten lisäksi. Järjestelmäriskipuskurin tavoitteena on estää ja lieventää pitkäaikaisia, ei-syklisiä järjestelmäriskejä tai makrotason vakavaraisuusriskejä, joita vakavaraisuusasetus ei kata ja jotka saattavat vaikuttaa huomattavan kielteisesti tietyn jäsenvaltion rahoitusjärjestelmään ja reaali-talouteen.

Suomen luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 6a §:ssä vaatimuksen soveltamisen ehtona on, että pitkäaikaisten ja suhdannevaihteiluista riippumattomien rahoitusjärjestelmää tai kokonaistaloutta uhkaavien tekijöiden muodostama riski edellyttää suurempaa pääomatarvetta ja tämä riski uhkaa tai saattaa uhata kansallisella tasolla rahoitusjärjestelmän häiriötöntä toimintaa ja vakautta. Lisäksi ehtona on, että muut makrovakauden valvontaan tarkoitettut välineet (lukuun ottamatta EU:n vakavaraisuusasetuksen 458 ja 459 artiklassa tarkoitettuja välineitä) eivät ole olleet riittäviä tai muuten soveltuvia pääomatarpeen kattamiseksi. Luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaan järjestelmäriskipuskuri asetetaan konsolidointiryhmän ylimmän suomalaisen emoyrityksen tai talletuspankkien yhteenliittymän tasolle.

Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa säädetään seitsemästä riskitekijästä, jotka on huomioitava järjestelmäriskipuskurista päätettäessä:

1. Luottolaitossektorin riskikeskittymät luotonannossa, varainhankinnassa ja muissa keskeisissä pankkitoiminnoissa;
2. Kotimaisten luottolaitosten keskinäinen kytkeytyneisyys luotonannossa, maksujen välityksessä ja muissa rahoitusvakauden kannalta tärkeissä pankkitoiminnoissa;
3. Luottolaitossektorin kytkeytyneisyys ulkomaisiin pankki- ja rahoitusjärjestelmiin, keskusvastapuoliin ja muihin finanssimarkkinoilla toimiviin;
4. Luottolaitossektorin kytkeytyneisyys Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja muiden maiden rahoitusjärjestelmien riskeihin;
5. Luottolaitossektorin koko ja keskittyneisyys luottolaitosten taseiden suuruudella mitattuna sekä keskittyneisyys luotonannossa ja vähittäistalletusten vastaanottamisessa;
6. Luottolaitossektorin merkitys rahoituksen välityksessä kotimaiselle yksityiselle sektorille;
7. Luottolaitosten suurimpien asiakasryhmien velkaantuneisuus.

Lisäksi lakia täydentävässä valtiovaraministeriön asetuksessa määritellään 11 riskimittaria lain mukaisten riskitekijöiden mittaamista varten.³

Asetuksen mukaan järjestelmäriskipuskuri voidaan asettaa enintään 3 prosentin suuruisena, jos suomalaisiin luottolaitoksiin kohdistuva raken-

³ Valtiovaraministeriön asetus (65/2018) luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen rahoitusjärjestelmän rakenteellisten ominaisuuksien perusteella määrättävästä lisäpääomavaatimuksesta

24.6.2019

Julkinen

teellinen järjestelmäriski on mittareiden ja kokonaisarvion mukaan suurempi kuin muissa EU-/euroalueen maissa keskimäärin tai järjestelmäriski on vähintään kolmen mittarin perusteella Suomessa pitkäaikaista keskiarvoa korkeampi sekä yli 3 ja enintään 5 prosentin suuruisena, jos em. vertailuissa järjestelmäriski on *selvästi* muiden EU-/euroalueen maiden keskimääräistä tai pitkäaikaista keskiarvoa korkeampi.

Suomen rahoitusjärjestelmässä havaitut rakenteelliset järjestelmäriskit ovat pysyneet pääosin ennallaan edellisen järjestelmäriskipuskuria koskeneen päätöksen jälkeen. Kesäkuussa 2018 tehdyssä ehdollisessa päätöksessä huomioitu Nordean kotipaikan siirtyminen Suomeen toteutui suunnitellusti. Nordean muutto lisäsi merkittävästi Suomen pankkijärjestelmään liittyviä järjestelmäriskejä sekä institutionaalisesta näkökulmasta että vahvistaessaan yhteyksiä pohjoismaisiin pankkimarkkinoihin. Kesäkuussa 2018 tehdyllä järjestelmäriskipuskuria koskeneella päätöksellä rajoitettiin tällöin ilmenneitä järjestelmäriskejä.

Suomen rahoitusjärjestelmä on nykyrakenteeltaan haavoittuvainen ja rakenteelliset järjestelmäriskit puoltavat järjestelmäriskipuskurin asettamista. On perusteltua, että rakenteellisiin, pitkäaikaisiin riskeihin perustuva järjestelmäriskipuskuri asetetaan siten, että päätöksenteossa korostuvat rakenteellisia järjestelmäriskejä varten asetettujen ja asetettavien vaatimusten jatkuvuus, johdonmukaisuus ja ennakoitavuus.

Keskeiset perusteet järjestelmäriskipuskurin asettamiselle Suomessa ovat:

- Suomen luottolaitossektori on keskittynyt ja lisäksi erittäin suuri talouden kokoon verrattuna sekä vahvasti kytketty muiden pohjoismaiden rahoitusjärjestelmiin,
- Luottolaitosten asema rahoituspalveluiden tarjoajana on keskeinen.
- Suomalaisilla luottolaitoksilla on yhteisiä riskikeskittymiä, joita ovat etenkin asuntolainat sekä saamiset rakennus- ja kiinteistöalan yrityksiltä.
- Suomalaiset luottolaitokset ovat riippuvaisia rahoitusmarkkinoilta hankittavasta rahoituksesta, sillä yleisöluottojen ja -talletusten välinen erotus (rahoitusvaje) on suuri.
- Suurimpien luotonottajasektorien, erityisesti kotitalouksien, velkaantuneisuus on suurta.

Suomen luottolaitossektorin kytkeytyneisyys interbank-talletusten kautta on vahvistunut merkittävästi Nordean muuton myötä, mutta on edelleen lähellä EU:n keskimääräistä tasoa. Luottolaitossektorin riskikeskittymät kotimaisiin valtionlainsaamisiin eivät edelleenkään muodosta suurta rakenteellista uhkatekijää.

Mainitut rakenteelliset riskit uhkaavat tai saattavat uhata kansallisella tasolla rahoitusjärjestelmän häiriötöntä toimintaa ja vakautta. Tähän viittaavat erityisesti seuraavat näkökohdat:

24.6.2019

Julkinen

- Koska luottolaitossektorin merkitys rahoituspalveluiden tarjoajana on hyvin suuri, luottolaitosten vakavat ongelmat voisivat merkittävästi heikentää rahoituksen välitystä ja vaikuttaa siten huomattavan kielteisesti reaalityouteen.
- Koska luottolaitossektori on keskittynyt, suurimpien yksittäistenkin luottolaitosten ongelmat aiheuttaisivat merkittäviä heikennyksiä rahoituspalvelujen tarjontaan ja palvelujen korvaaminen edellyttäisi merkittävää pääoma- ja muuta kapasiteettia muilta luottolaitoksilta.
- Luottolaitossektorin huomattaviin riskikeskittymiin (asuntolainoihin sekä rakennus- ja kiinteistösiirtotusalan yrityksille myönnettyihin lainoihin) kohdistuvat vakavat häiriöt voisivat uhata suoraan tai välillisesti useiden luottolaitosten toimintakykyä. Asuntolainoihin kohdistuvan riskikeskittymän merkitystä lisää kotitalouksien suuri velkaantuneisuus.
- Luottolaitossektorin riippuvuus markkinarahoituksesta lisää luottolaitosten alttiutta rahoitushäiriöille ongelmatilanteissa.

Yllämainitut riskit edellyttävät luottolaitoksilta suurempaa pääomatarvetta, koska riskit saattavat uhata kansallisella tasolla rahoitusjärjestelmän häiriötöntä toimintaa ja vaikuttaa reaalityouden kehitykseen.

Mittareihin perustuvan Suomen ja muiden EU-maiden järjestelmäriskien vertailun nojalla perusteet asettaa 1–3 prosentin suuruinen vaatimus ovat vahvat. Määrällistä kokonaisarviota siitä, että Suomen luottolaitossektorin rakenteelliset järjestelmäriskit ovat suuremmat kuin muissa EU-maissa keskimäärin, perustelee ensisijaisesti se, että asetuksen mukaisista yhdestätoista mittarista kahdeksan arvo on Suomessa suurempi kuin muiden EU-maiden mittarien arvon mediaani. Lisäksi seitsemän mittarin arvo on Suomessa suurempi kuin muiden EU-maiden mittarien keskiarvo, mikä myös puoltaa tehtyä kokonaisarviota.

Suomen rakenteellisia järjestelmäriskkejä koskevassa kokonaisarviossa on otettu huomioon, että käytettävissä olevat, EU-maista raportoitavat luottolaitoslakia täydentävän asetuksen mukaiset riskimittarit perustuvat tilastotietoihin, joiden tulkinnassa tulee noudattaa erityistä huolellisuutta arvioitaessa Suomen ja muiden EU-maiden rakenteellisia järjestelmäriskkejä. Järjestelmäriskipuskurin määrittämisedellytyksiä tarkentava valtiovarainministeriön asetus painottaakin Finanssivalvonnan kokonaisarvion merkitystä vaatimuksista päätettäessä.

Lisäksi luottolaitoslain mukainen ehto on, että muut makrovakauden valvontaan tarkoitetut välineet (lukuun ottamatta EU:n vakavaraisuusasetuksen 458 ja 459 artiklassa tarkoitettuja välineitä) eivät ole olleet riittäviä tai muuten soveltuvia pääomatarpeen kattamiseksi. Seuraavien näkökohtien mukaisesti on arvioitu, että muut käytettävissä olevat makrovakausvälineet eivät ole riittäviä tai soveltuvia varmistamaan luottolaitosten riittävää pääomitus, eivätkä siten poista tarvetta järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimuksen asettamiseen:

24.6.2019

Julkinen

- Muuttuvan lisöpääomavaatimuksen tarkoituksena on torjua suhdanne-luonteisia järjestelmäriskejä ja niiden vaikutuksia, eikä se siten sovellu käytettäväksi rakenteellisten järjestelmäriskien varalle
- Maailmanlaajuisen rahoitusjärjestelmän kannalta tai muita rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäviä luottolaitoksia koskeva lisöpääomavaatimus asetetaan yksittäisille luottolaitoksille tai ryhmille niiden rahoitusjärjestelmälle muodostamien instituutiokohtaisten järjestelmäriskien torjumiseksi erityisten kriteerien mukaisesti. Vaatimus ei siis kohdistu koko rahoitusjärjestelmän rakenteeseen liittyviin järjestelmäriskeihin. Lisäksi muille rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäville luottolaitoksille asetettava lisöpääomavaatimus (ns. O-SII-vaatimus) voidaan nykyisin asettaa enintään 2 prosentin tasolle, joka ei kaikkien luottolaitosten osalta ole välttämättä riittävä niihin liittyvien instituutioista aiheutuvien rakenteellisten riskien kattamiseksi.
- Luottolaitosten kiinteistövakuudellisten luottojen riskipainoihin vaikuttaminen EU:n vakavaraisuusasetuksen artiklojen 124 ja 164 nojalla kohdentuisi luottolaitoksiin riippuen luottolaitosten nykyisistä kiinteistövakuudellisten luottojen riskipainoista sekä niiden altistumisista näihin luottoihin. Näin ollen kyseinen väline ei kohdennu luottolaitosten vakavaraisuusvaatimukseen riittävän laajasti varmistamiseen niiden riittävän pääomituksen rakenteellisten järjestelmäriskien varalle.
- Asuntoluottojen enimmäisluototussuhde ei aseta vaatimuksia luottolaitosten vakavaraisuudelle tai omavaraisuudelle eikä siten sovellu varmistamaan luottolaitosten riittävää pääomitusta rakenteellisten järjestelmäriskien varalle.

Järjestelmäriskipuskurin pitäminen aiemmin päätetyillä tasoilla merkitsee sitä, että päätöksen voimaantullessa 1.7.2020 luottolaitosten vaatimukset eivät päätöksen myötä muutu. Järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimusten pitäminen ennallaan on tehokas ja oikeasuhtainen keino varmistaa luottolaitossektorin riskinsietokykyä ja siten lieventää rakenteellisten järjestelmäriskien vaikutusta ja parantaa rahoitusvakautta verrattuna vaatimuksen muuttamiseen tai poistamiseen.

Järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimuksen asettamisen voidaan arvioida parantavan myönteisten rahoitusvakausvaikutusten kautta sisämarkkinoiden toimivuutta sekä vaikuttavan myönteisesti myös muiden jäsenvaltioiden, erityisesti niiden, joissa suomalaisilla luottolaitoksilla on toimintaa, sekä koko Euroopan unionin rahoitusjärjestelmän vakauteen. Muut vaikutukset sisämarkkinoihin tai ulkomaisiin rahoitusjärjestelmiin on arvioitu vähäisiksi.

Järjestelmäriskipuskuria koskevalla vaatimuksella on lähtökohtaisesti tarkoitus varmistaa, että luottolaitoksilla on riittävät pääomavaatimukset rakenteellisten järjestelmäriskien varalle. Vaatimus on nykytilanteessa

24.6.2019

Julkinen

perusteltua asettaa luottolaitosten kokonaisriskille, ottaen huomioon yksittäisten luottolaitosten muissa ETA-maissa sijaitsevat riskierät. Järjestelmäriskipuskuri on mahdollista asettaa koko luottolaitossektorille saman suuruisena. Vaatimus on lisäksi mahdollista kohdentaa luottolaitoksiin, joille tunnistetut järjestelmäriskit aiheuttavat pääomatarpeita. Vaatimus voidaan asettaa erisuuruisena sektorin eri osille.

Perusteet järjestelmäriskipuskurin asettamiselle koko luottolaitossectorille ovat pitkälti samat kuin Finanssivalvonnan johtokunnan 29.6.2018 tekemässä päätöksessä järjestelmäriskipuskurin asettamisesta. Tunnistettujen Suomen rahoitusjärjestelmän rakenteellisten riskitekijöiden muodostama riski kohdistuu yleisesti koko luottolaitossectoriin. Rakenteelliset riskit ja altistumat niille ovat laajalti samat ja toisiinsa kytkeytyneet luottolaitoksen koosta riippumatta. Jotta keskittynyt ja rahoituksen välityksen kannalta merkittävä sektori kykenee toimimaan myös häiriötilanteissa, sen on tärkeää olla kokonaisuudessaan hyvin pääomitettu.

Järjestelmäriskipuskurin kohdentamisessa on otettu huomioon myös se, että kolmen suurimman luottolaitoksen ohella muiden luottolaitosten merkitys on Suomen luottomarkkinoiden toiminnan näkökulmasta suurempi kuin tasetarkasteluun perustuen. Suomen Pankin internetsivustolla julkaiseman markkinaosuustilaston mukaan lainanannossa Nordea-ryhmän, OP Ryhmän ja Kuntarahoituksen markkinaosuus on (vuoden 2018 lopussa) yhteensä runsaat 70 %, osittain sivuliikkeiden kautta toimivien Danske Bankin ja Svenska Handelsbankenin noin 15 % ja muiden luottolaitosten yhteensä hieman alle 15 %. Asuntolainoissa muiden luottolaitosten osuus on yli 15 %.

Lain mukaan lisäpääomavaatimuksen on oltava kohtuullinen ja oikeasuhtainen riskiin nähden. Lisäpääomavaatimusten suuruutta arvioitaessa on perusteltua korostaa koko sektorin altistumista järjestelmäriskille.

Koko luottolaitossectorille asetettavan järjestelmäriskipuskuria koskeva vaatimus on katsottu perustelluksi asettaa edelleen aiemmin asetetulle, alimmalle mahdolliselle lainsäädännön mahdollistamalle positiiviselle tasolle. Näin vaatimuksen taso ei rajoittaisi merkittävästi luotonantoa lyhyellä aikavälillä eikä muodostuisi esteeksi talouskasvun jatkumiselle.

Järjestelmäriskipuskuri voidaan perustellusti asettaa yleistä tasoa korkeampana luottolaitoksille, joiden vaikutus järjestelmäriskin syntyyn on huomattavasti muiden luottolaitosten vaikutuksia suurempi. Korkeampi taso auttaa osaltaan ehkäisemään järjestelmäriskin syntymistä ja laajenemista näiden keskeisten luottolaitosten kautta.

Järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimuksen asettaminen yleistä tasoa korkeampana määräytyville luottolaitoksille perustuu laajaan kokonaisharkintaan, jossa otetaan laajasti huomioon järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimuksen asettamisen edellytykset ja tavoitteet sekä vaatimuksen vaikutukset. Vaatimukset eivät näin ollen voi perustua esimerkiksi yksittäisten indikaattorihavaintojen mekanistiseen tulkintaan. Yksit-

24.6.2019

Julkinen

täisten luottolaitosten yleistä tasoa korkeamman järjestelmäriskipuskurin tulee täyttää lainsäädännön vaatimuksen mitoitukselle asettamat edellytykset.

Keskeisinä perusteina yleistä vaatimusta korkeampien järjestelmäriskipuskuria koskevien vaatimusten asettamisessa ja mitoittamisessa on otettu huomioon seuraavat tekijät.

1. Ensimmäinen tekijä luottolaitoskohtaisen järjestelmäriskipuskurin asettamisessa ja mitoittamisessa on kunkin *luottolaitoksen vaikutus rakenteellisten riskien muodostumiseen Suomen rahoitusjärjestelmässä*. Koska vaikutusten muodostumiseen ei ole yksiselitteistä mittaria, luottolaitoskohtaisia vaikutuksia on perusteltua arvioida eri näkökulmista:

a) Yksi perusteltu näkökulma on arvioida, miten kukin luottolaitos on vaikuttanut rakenteellisten järjestelmäriskien syntyyn niiden mittareiden osalta, joiden perusteella syntyvät lainsäädännön edellyttämät perusteet järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimukset asettamiseen. Tällainen vaikutuslaskelma viittaa kolmen luottolaitoksen vaikuttavan muita selvästi enemmän tarkasteltujen mittareiden mukaisiin rakenteellisiin riskeihin (kontribuutioarvio Nordea n. 41 %, OP-ryhmä n. 28 % ja Kuntarahoitus n. 9 %, muut yksittäiset luottolaitokset enintään 3 %).

b) Toinen perusteltu näkökulma on arvioida luottolaitosten rahoitusjärjestelmälle ja sen toimivuudelle aiheuttamia rakenteellisia järjestelmäriskkejä mitaten niitä lainsäädännön ja muun sääntelyn mukaisella rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien luottolaitosten määrittelyyn sovellettavilla pisteytysmenetelmillä (ns. O-SII-pisteet). O-SII-pisteytys viittaa vielä edellä mainittuja suurempiin eroihin vaikutuksessa rakenteellisiin riskeihin (O-SII-pisteet Nordea n. 69 %, OP-ryhmä n. 11 %, Kuntarahoitus n. 3 %, muut luottolaitokset alle 1 %).

c) Edellä mainittujen määrällisten mittareiden ohella järjestelmäriskipuskureiden kokonaistarkastelussa on otettu huomioon luottolaitosten muu vaikutus kotimaisen rahoitusjärjestelmän rakenteellisiin riskeihin. Tässä tarkastelussa on kiinnitetty huomiota muun muassa riittävän pääomituksen varmistamisen vaikutuksiin luottolaitosten toimintaedellytysten varmistamisessa (ml. riittävän pääomituksen rahoituksen riskejä pienentävä vaikutus). Lisäksi on otettu huomioon merkittävimpien luottolaitosten toimintakyvyn varmistamisen tarve kriisitilanteissa, joita ei voida kokonaisvaltaisesti arvioida tilastotietojen perusteella.

2. Suomen rahoitusjärjestelmään aiheutuvien rakenteellisten riskien lisäksi on otettu huomioon, *millainen luottolaitosten vaikutus rakenteellisiin riskeihin muissa rahoitusjärjestelmissä on ja miten luottolaitokset vaikuttavat riskien välittymiseen Suomen ja muiden rahoitusjärjestelmien välillä*.

3. Yleistä vaatimusta korkeampien järjestelmäriskipuskuria koskevien vaatimusten asettamisen kokonaisharkinnassa on otettu huomioon periaatteina myös *jatkuvuus, johdonmukaisuus sekä ennakoitavuus*.

24.6.2019

Julkinen

Jatkuvuuden osalta on otettu huomioon Finanssivalvonnan johtokunnan 29.6.2018 päätös järjestelmäriskipuskuria koskeva päätös. Jatkuvuuden ja ennakoitavuuden varmistamiseksi on perusteltua, ettei pitkäaikaisten, suhdannevaihteluista riippumattomien riskien varalle asetettavaa järjestelmäriskipuskuria koskevien vaatimusten tasoa muuteta ilman vahvoja perusteita.

Rakenteellisten järjestelmäriskien varalle asetettavien vaatimusten jatkuvuuden näkökulmasta huomioon on otettu Nordea-ryhmän osalta myös ryhmälle asetetut vaatimukset ennen sen muuttoa Suomeen.

Johdonmukaisuuden näkökulmasta on otettu huomioon Suomessa asetettavien järjestelmäriskipuskuria koskevien vaatimusten vertailu vastaaviin vaatimuksiin muissa EU-maissa. Erityisesti on tarkasteltu rakenteellista järjestelmäriskiä kattamaan asetettuja vaatimuksia muissa EU:n pankkiunionin alueen maissa sekä muissa Pohjoismaissa.

Pankkiunioniin ja etenkin sen yhteiseen valvontaan ja kriisinratkaisuun liittyvät hyödyt on otettu huomioon merkittävimpien luottolaitosten kohdalla järjestelmäriskipuskurin tarvetta pienentävänä tekijänä. Järjestelmäriskipuskurin taso on pankkiunionissa nykyisellään suurimmillaan 3 %, vaikka jotkin pankkiunionissa toimivat luottolaitokset ovat kokonaisuutena suurempia ja koko pankkiunionin rahoitusvakauden näkökulmasta Nordeaa merkittävämpiä. Toisaalta kotivaltion kansantalouteen suhteutettuna Nordea on pankkiunionimaiden suurin.

Merkittävistä suomalaisista luottolaitoksista erityisesti Nordea-ryhmä harjoittaa laajaa pankkitoimintaa useassa eri Pohjoismaassa. Kilpailun tasapuolisuuden varmistamiseksi on tästä syystä kiinnitetty huomiota järjestelmäriskipuskuria koskeviin tai vastaaviin vaatimukset (ml. pilari 2 -vaatimukset) niissä Pohjoismaissa, joissa ryhmän toiminta on merkittävää (Ruotsi, Norja, Tanska). Näissä maissa systemaattisesti merkittävimpien pankkien järjestelmäriskipuskuri ja muut vastaavat vaatimukset ovat vähintään 3 %.

Sen sijaan muuttuvan lisäpääomavaatimuksen suuruutta eri EU-maissa ei ole tässä tarkastelussa ollut syytä ottaa huomioon. Ensinnäkin kyseisen vaatimuksen asettaminen perustuu suhdanneluonteisiin järjestelmäriskeihin toisin kuin rakenteellisiin järjestelmäriskeihin perustuvan järjestelmäriskipuskuria koskevan vaatimuksen asettaminen. Toiseksi muuttuvan lisäpääomavaatimuksen taso ei riipu luottolaitoksen sijoittautumisesta vaan maasta, johon luotto on myönnetty.

Pankkiunionin yhteisen valvontamekanismin puitteissa Euroopan keskuspankki (EKP) tarkastelee sille tehtävän ilmoituksen valossa asetettavan järjestelmäriskipuskurin tason riittävyyttä. EKP:llä on mahdollisuus reagoida tehtävään päätökseen ja myös myöhemmässä vaiheessa asettaa järjestelmäriskipuskuria koskeva vaatimus kansallisen viranomaisen päättämää korkeammalle tasolle, jos päätetty taso katsotaan riittämättömäksi.

24.6.2019

Julkinen

Näin ollen järjestelmäriskipuskuri esitetään kokonaisharkinnan perusteella pidettävän ennallaan Nordea-ryhmälle 3,0 prosentin suuruisena ja OP Ryhmälle 2,0 prosentin suuruisena. Lisäksi Kuntarahoitus Oyj:lle järjestelmäriskipuskuri esitetään pidettävän ennallaan 1,5 prosentin suuruisena (kontribuutio järjestelmäriskiin n. 10 prosenttia) sekä muille luottolaitoksille 1,0 prosentin suuruisena, mikä on järjestelmäriskipuskurin alaraja.

Järjestelmäriskipurivaatimusten laskennallinen vaikutus ydinpääomavaatimukseen on 6,2 mrd. euroa ajankohdan 31.3.2019 lukujen perusteella. Järjestelmäriskipurit kasvattavat Suomen luottolaitossektorin yhteenlaskettuja efektiivisiä ydinpääomavaatimuksia n. 1,5 mrd. eurolla, joka vastaa vajaat 40 prosenttia Suomen luottolaitossektorin yhteenlasketusta tilikauden voitosta vuonna 2018.

Finanssivalvonta on hallintolain 34 §:n mukaisesti kuullut niitä luottolaitoksia joita järjestelmäriskipuria koskeva päätös koskee. Vastineissaan luottolaitokset kyseenalaistivat järjestelmäriskipurin soveltamista kaikkiin, erityisesti pieniin luottolaitoksiin. Pienet luottolaitokset soveltavat luottoriskin standardimallia jonka seurauksena järjestelmäriskipurin pääomavaikutus korostuu. Tärkeätä olisi lausunnonantajien mielestä myös järjestelmäriskipurivaatimusta määrättäessä huomioida muut asetetut pääomavaatimukset sekä pankkiunionin tuomat hyödyt vakaudelle. Ongelmallista on kuultavien mukaan lisäksi se, että nykyisellään eri maiden asettamat pääomavaatimukset voivat joissakin tapauksissa olla päällekkäisiä. Tärkeätä olisi näin ollen arvioida kokonaisvaltaisesti pääomavaatimusten yhteiskunnallisia hyötyjä ja kustannuksia.

Luottolaitokset myös painottivat, että suurimmat kustannukset luottolaitoksille lisäpääomavaatimuksista syntyvät elvytys- ja kriisinratkaisudirektiivin nk. MREL-vaatimusten perusteella. Finanssivalvonnan kuuluisi luottolaitosten mielestä analysoida kulujen kasvun vaikutusta luotonantoon ja reaalityouteen kuten myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymiä koskevan sääntelyn seurauksena syntyviä lisävaikutuksia. Uusi sääntely CRD5/CRR2 edellyttää puskureiden uudelleen arviointia jotta vaikutus ei olisi kohtuuton. Vastineiden mukaan järjestelmäriskipurin mittareissa on myös epäkohtia ja tulkinnanvaraisuutta: Lisäksi luottolaitokset toivoivat enemmän informaatiota yksittäisistä kontribuutioista järjestelmäriskin sekä siitä miten nämä muuntuvat pääomavaateiksi.

Tavoite järjestelmäriskipurin ulottamisesta luottolaitoksiin laajemmin ilmenee lainsäädännöstä. Suomen finanssimarkkinat ovat eurooppalaisessa vertailussa keskittyneet, joka käytännössä merkitsee, että kytkökset toimijoiden välillä ovat vahvat. Luottolaitokset kontribuivat kaikki finanssimarkkinoiden järjestelmäriskiin, niiden toiminnan laajuuden perusteella. Järjestelmäriskipurin pääomavaikutus määräytyy osaltaan niiden soveltamien riskipainojen perusteella. Tällöin sisäisiä malleja soveltavien luottolaitosten pääomavaatimukset voivat suhteellisesti katsoen olla muita luottolaitoksia matalampia. Finanssivalvonta huomioi myös yhdistettyjen pääomavaatimusten hyötyjä ja kustannuksia sekä pankkiunionin edistymistä vaikutusarvioinneissaan. Kansainvälisessä

24.6.2019

Julkinen

pankkitoiminnassa voi syntyä tilanteita, joissa eri maiden asettamat pääomavaatimukset koskevat samoja varallisuuseriä. Pääomavaatimusten tavoitteet ovat näissä tapauksissa kuitenkin erilaiset, ja näin ollen perustellut.

Elvytys- ja kriisinratkaisudirektiivi määrää nk. MREL-vaatimustason, joka voidaan täyttää muunneltavilla jälleenrahoituksen instrumenteilla. Pääomavaatimukset korottavat tätä tasoa ja vaikuttavat epäsuoranaisesti markkinarahoituksen kustannuksiin. Finanssivalvonta arvioi kuluksen kasvun vaikutuksia luotonantoon kuten myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymiä koskevan sääntelyn seurauksena syntyviä lisävaikutuksia. Uuden CRD5/CRR2-sääntelyn voimaantulon seurauksena Finanssivalvonta tulee arvioimaan pääomavaatimuksia uudelleen sekä siinä yhteydessä myös tarkemmin järjestelmäriskipuskurin yksityiskohtaisia soveltamisedellytyksiä (ml. indikaattoreiden ja mittarien asianmukaisuutta).

Osana kuulemismenettelyä Finanssivalvonta tarjosi luottolaitoksille mahdollisuuden kahdenvälisiin keskustelutilaisuuksiin, joissa päätösten taustoja ja perusteita selvennettiin. Finanssivalvonta huomioi saamansa palautteen mm. toimittamalla lisätietoa Nordealle, OP Ryhmälle ja Kuntarahoitus Oyj:lle laskelmien yksityiskohdista. Finanssivalvonta arvioi puskurin tason uudelleen viimeistään vuonna 2020, ottaen huomioon luottolaitosten instituutiokohtaiset sekä finanssijärjestelmästä juontuvat riskit.

Järjestelmäriskipuskuria koskevasta päätöksestä ilmoitetaan EU:n luottolaitosdirektiivin mukaisesti EU-komissiolle, Euroopan järjestelmäriskikomitealle (ESRB), Euroopan Pankkiviranomaiselle (EBA) sekä niille muiden ETA-maiden viranomaisille, joita asia koskee.

Muuttuvan lisäpääomavaatimuksen pitäminen 0,0 %:n tasolla

Muuttuvan lisäpääomavaatimuksen asettamisen ensisijainen riskimittari – yksityisen sektorin luottokannan ja nimellisen BKT:n suhteen trendipoikkeama – oli ennakkotietojen mukaan vuoden 2018 lopulla – 11,4 prosenttiyksikköä. Ensisijainen indikaattori on viime aikoina pysytellyt selvästi negatiivisena.

Luottokannan kasvu on keskittynyt pääosin asuntoyhteisölainoihin, kulusluottoihin ja yrityslainoihin. Luottodynamiikan voimakkaasta kiihtymisestä Suomessa on kuitenkin vaikea löytää merkkejä. Talouden ja luotonannon kehitykseen liittyy tällä hetkellä merkittäviä epävarmuuksia ja alasuuntaisia riskejä, joiden vuoksi vaatimuksen asettaminen nykytilanteessa ei myöskään ole perusteltua.

Täydentävistä riskimittareista kansantalouden ulkoista velkaantumista mittaava vaihtotase on ollut lähes yhtäjaksoisesti alijäämäinen vuodesta 2011 alkaen. Kokonaisuudessaan luotonannon ja rahoitusmarkkinoiden riskinottohalukkuuden kasvua kuvaavat mittarit sekä muut täydentävät riskimittarit eivät siten viittaa sellaiseen rahoitusjärjestelmän riskien kas-

24.6.2019

Julkinen

vuun, joka perustelisi muuttuvan lisöpääomavaatimuksen kasvattamista. Nykyisessä tilanteessa muuttuvan lisöpääomavaatimuksen korottaminen voisi myös osoittautua vaikutuksiltaan myötäsyklisenä haitalliseksi.

Enimmäisluototussuhdetta koskevan päätöksen jatkaminen

Asuntoluottojen enimmäisluototussuhde rajoittaa myönnettävän asuntoluoton määrän enintään 90 prosenttiin (ensiasunnon hankintaa varten enintään 95 prosenttiin) vakuuksien arvosta luottoa myönnettäessä. Finanssivalvonnan johtokunta voi rahoitusvakauteen kohdistuvien riskien poikkeuksellisen kasvun rajoittamiseksi päättää alentaa näitä enimmäismääriä enintään 10 prosenttiyksiköllä. Lisäksi se voi päättää rajoittaa muiden vakuuksien kuin esinevakuuksien huomioon ottamista luototussuhdetta laskettaessa. Finanssivalvonnan johtokunta alensi 19.3.2018 enimmäisluototussuhdetta muiden kuin ensiasunnon ostajien osalta 5 prosenttiyksiköllä kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi. Päätös tuli voimaan 1.7.2018.

Asuntorahoituksen kasvu on jatkunut tasaisena myös vuoden 2018 jälkipuoliskolla ja vuoden 2019 alussa. Luottolaitosten välittämän asuntorahoituksen kasvu jatkui noin 4 prosentin vuosivauhdilla. Asuntolainojen kasvuvauhti on hidastunut alle kahteen prosenttiin, mutta asuntoyhteisölainojen vuosikasvuvauhti on noin 10 prosenttia. Asuntoyhteisölainojen osuus luottolaitosten välittämästä asuntorahoituksesta on kasvanut 25 prosenttiin. Kotitalouksien kokonaisvelkaantuneisuuden kasvun seurauksena Finanssivalvonnan johtokunnan 19.3.2018 tekemä päätös enimmäisluototussuhteen alentamisesta 5 prosenttiyksiköllä muiden kuin ensiasunnon ostajien osalta on edelleen perusteltu. Enimmäisluototussuhteen tasoa ja kattavuutta arvioidaan uudelleen syksyn makrovakauspäätöksenteon yhteydessä. Asuntoluottokannan kasvun hidastumisen seurauksena, selkeitä perusteita enimmäisluototussuhteen ulottamiselle ensiasunnonostajiin ei tällä hetkellä ole.

Riskipainojen alaraja

Finanssivalvonnan johtokunta päätti 29.6.2017 Finanssivalvonnan johtajan esityksestä 15 %:n alarajan asettamisesta sisäisten mallien menetelmää käyttävien luottolaitosten keskimääräiselle asuntolainojen riskipainolle. Päätöksen mukaan alaraja tuli voimaan 1.1.2018. Alaraja asetettiin vakavaraisuusasetuksen artiklan 458 nojalla.

Sisäisten mallien menetelmään perustuvien asuntolainojen keskimääräiset riskipainot ovat nyt tehdyn selvityksen mukaan Suomessa edelleen suhteellisen matalia ja riskipainojen tasot vaihtelevat merkittävästi luottolaitoksittain. Riskipainot ovat alhaisia sekä riskinäkökulmasta, että verrattaessa riskipainojen tasoa muihin EU-maihin.

Luottolaitosten määrittäessä asuntolainojen riskipainoja ei riittävässä määrin ole otettu huomioon kaikkia järjestelmäriskkejä. Näitä ovat talouden häiriöitä kriisitilanteessa vahvistavat kerrannaisvaikutukset, jotka edelleen kasvattavat luottotappioita. Samalla ne vaikuttavat laajemmin

24.6.2019

Julkinen

rahoitusjärjestelmän toimintakykyyn ja talouden toimintaan. Kerrannaisvaikutuksia vahvistaa kotitalouksien korkea velkaantuneisuus, joka on pysynyt riskipainojen alarajan asettamisen jälkeen ennallaan. Velkaantuneisuus vahvistaa kotitalouksien maksukykyyn kohdistuvien mahdollisten häiriöiden (esim. työttömyyden kasvu tai korkotason nousu) vaikutuksia. Mahdollisessa kriisitilanteessa velkaantuneen kotitaloussektorin ongelmat voivat lisätä välillisiä vaikutuksia etenkin kuluuskäyttäytymisen kautta myös yrityssektoriin. Rahoitussektorin ja reaalityalouden kytkentöjen kautta vaikutukset voisivat tällöin laajeta systeemiseksi. Lisäksi alhainen korkotaso yhdistettynä alhaisiin riskipainoihin voi mahdollistaa asuntojen hintojen nousun tulevaisuudessa tasolle, joka ei vastaa talouden tilaa joko yleisesti tai alueellisesti. Euroalueen korkotason mahdollinen nousu tilanteessa, jossa Suomen talous ei vahvistuisi vastaavasti, voi luoda painetta asuntohintojen alenemiselle Suomessa tulevaisuudessa.

Euroopan järjestelmäriskikomitea varoitti marraskuussa 2016 Suomea kotitalouksien korkeasta velkaantumisesta. Komitea kiinnitti huomionsa siihen, että velkaantuminen voi muodostaa riskin rahoitusjärjestelmän vakaudelle ja reaalityalouden kehitykselle keskipitkällä aikavälillä.

EU:n vakavaraisuusasetuksen (CRR) artiklan 458 mukaisen kansallisen toimenpiteen voimassaolon jatkamisesta päätettäessä on noudatettava samaa menettelyä kuin toimenpiteestä alun perin päätettäessä. Tässä yhteydessä on arvioitava, voidaanko havaittuja riskejä torjua riittävästi muilla kuin artiklan 458 mukaisilla toimenpiteillä. Vaihtoehtoisten toimenpiteiden osalta (pois lukien järjestelmäriskipuskuri) tilanne ei ole muuttunut alkuperäisen päätöksen jälkeen, ja niiden osalta voidaan arvioida aiemman analyysin perusteella, ettei riskipainojen alarajaa voida korvata vaihtoehtoisilla toimenpiteillä.⁴

Kesäkuussa 2017 tehdyn riskipainojen alarajaa koskevan päätöksen jälkeen Suomessa on otettu käyttöön järjestelmäriskipuskuri. Riskipainojen alarajaa ei kuitenkaan ole perusteltua korvata järjestelmäriskipuskurilla koska:

- järjestelmäriskipuskuri on ensisijaisesti tarkoitettu varmistamaan pankkien riittävä pääomitus koko pankkisektoria koskevien pitkäaikaisten, rakenteellisten riskien varalle, kun taas riskipainoalarajan on tarkoitus varmistaa, että nimenomaisesti asuntoluotonantoon liittyvät järjestelmäriskit otetaan riittävästi huomioon vakavaraisuuslaskennassa;
- lainsäädännössä on määritelty järjestelmäriskipuskurin asettamiselle yksityiskohtaiset edellytykset, jotka perustuvat nimettyihin luotolaitossektoria laajasti koskeviin riskitekijöihin ja niitä mittaviin indi-

⁴Vaihtoehtoisten keinojen (sis. sisäisten mallien menetelmässä sovellettavan LGD-parametrin alarajan korottaminen EU:n vakavaraisuusasetuksen artiklaan 164 perustuen ja vaikuttaminen riskipainoihin ns. Pilari 2-toimenpitein) soveltuvuus asuntoluottokannan pääomituksen vahvistamiseksi on selvitetty päätösvalmistelun yhteydessä. Selvitys osoitti, että vaihtoehtoisten keinojen avulla ei voida riittävästi ja tehokkaasti hallita havaittua järjestelmäriskiä.

24.6.2019

Julkinen

kaattoreihin, ja puskurin kohdentaminen sisäisten mallien menetelmää soveltaviin luottolaitoksiin olisi näin ollen vaikeasti perusteltavissa;

- jos järjestelmäriskipuskuri asetettaisiin luottolaitosten kokonaisriskille, se voisi vaikuttaa riskien hinnoitteluun ja luottolaitosten kannustimiin myöntää muita kuin asuntoluottoja;
- riskipainojen alarajaa vastaavan pääomavaikutuksen saavuttamista rajoittaisi joissakin tilanteissa järjestelmäriskipuskurin 5 %:n yläraja.

Asuntolainojen riskipainojen alarajan näkyvät vaikutukset pankkisektorin vakavaraisuuteen ovat olleet pienet. Syyinä ovat EKP:n pankkivalvojan ominaisuudessa OP Ryhmälle ja Nordealle asettamat riskipainojen alarajat vakavaraisuutta määriteltäessä. Myös riskipainojen alarajan vaikutukset suomalaisten luottolaitosten myöntämiin luottoihin ja muuhun toimintaan ovat tehdyn arvion mukaan olleet vähäiset.

Finanssivalvonnan on tehtävä päätöksestään riskipainojen alarajan jatkamisesta ja jatkamisen taustalla olevista riskien muutoksista ilmoitus Euroopan parlamentille, neuvostolle, komissiolle, Euroopan järjestelmäriskikomitealle (ESRB) ja Euroopan pankkiviranomaiselle (EBA). Päätöksen voimaantulo edellyttää, että EU:n neuvosto ei vastusta päätöstä. EU:n neuvosto voi komission esityksestä hylätä jäsenvaltion esittämän artiklan 458 mukaisen toimenpiteen. Euroopan järjestelmäriskikomitea (ESRB) ja Euroopan pankkiviranomainen (EBA) antavat asiasta lausunnot.

Mahdollinen päätös riskipainojen alarajan jatkamisesta on voimassa vuoden. Jotta päätös kattaisi kaikki Suomeen myönnetyt asuntolainat, Finanssivalvonnan on syytä pyytää muiden ETA-maiden makrovakauseräviranomaisia soveltamaan toimenpidettä kyseisissä maissa toimiluvan saaneiden luottolaitosten Suomessa toimiviin sivukonttoreihin sekä Euroopan järjestelmäriskikomiteaa (ESRB) suosittelemaan tätä kyseisille viranomaisille.

Muiden rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien luottolaitosten (O-SII) lisäpääomavaatimukset

Rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävillä luottolaitoksilla tarkoitetaan sellaisia luottolaitoksia, jotka aiheuttavat niin suuren systeemisen riskin, että se toteutuessaan vaikuttaa hyvin haitallisesti koko rahoitusjärjestelmään ja reaalitalouteen.

Systeemisesti merkittävien luottolaitosten riskejä koko finanssisektorille ja taloudelle pyritään vaimentamaan vahvistamalla niiden tappionkestokykyä ja pienentämällä siten niiden kaatumistodennäköisyyttä. O-SII-luottolaitoksille asetettavien lisäpääomavaatimusten, eli O-SII-puskurien, tavoitteena on ehkäistä rahoitusmarkkinoiden rakenteellisista tekijöistä aiheutuvia makrovakauseriskejä.

Luottolaitoksista annetun lain 10 luvun 8 pykälän mukaan kansallisen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävällä luottolaitoksella (O-SII) tarkoitetaan luottolaitosta,

24.6.2019

Julkinen

1. jonka taseen loppusumma on vähintään miljardi euroa ja
2. jonka maksukyvyttömyys vaarantaisi Suomen tai Euroopan unionin muun jäsenvaltion rahoitusmarkkinoiden vakauden.

Finanssivalvonnan on vuosittain määriteltävä O-SII-luottolaitosten joukko. Suomalaisten O-SII-luottolaitosten määrittäminen pohjautuu Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) antamiin ohjeisiin⁵ kansallisen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien luottolaitosten tunnistamisesta. O-SII-luottolaitosten tunnistus perustuu neljään peruskriteeriin ja niitä kuvaaviin tarkempiin indikaattoreihin.

Finanssivalvonnan on luottolaitoslain mukaan sovellettava O-SII-luottolaitosten luokittelussa ja lisäpääomavaatimusten määrittämisessä seuraavia perusteita:

1. luottolaitoksen koko mitattuna sen vastuiden kokonaismäärällä taikka taseen tai konsolidoidun taseen loppusummalla;
2. luottolaitoksen ja sen konsolidoituun valvontaan sisällytettyjen yritysten vastuut muille luottolaitoksille ja saamiset muilta luottolaitoksilta sekä muut välittömät yhteydet rahoitusjärjestelmään;
3. luottolaitoksen ja sen konsolidoituun valvontaan sisällytettyjen yritysten kriittisten toimintojen korvattavuus yrityksen menetettyä edellytykset jatkaa toimintaansa;
4. luottolaitoksen ja sen konsolidoituun valvontaan kuuluvien yritysten rajat ylittävän toiminnan laajuus ja merkitys Suomessa ja Euroopan talousalueella.

Vuoden 2018 lopun tietojen perusteella Nordea, OP Ryhmä ja Kuntarahoitus ovat edellisvuoden tavoin Suomen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäviä luottolaitoksia (O-SII-luottolaitokset).

Tehdyn analyysin perusteella suomalaisten O-SII-luottolaitosten voimassa olevia lisäpääomavaatimuksia ei ole tarpeen muuttaa. OSII-puskurit säilyvät siten seuraavina:

- Nordea 2,0 %
- OP Ryhmä 2,0 %
- Kuntarahoitus Oyj 0,5 %

⁵ [EBA/GL/2014/10](#)